

Milli Mücadelede Önemli Rol Oynayanlar Notları

Rauf (Orbay)Bey

31 Mart Ayaklanması sebebiyle İstanbul'a gelen Hareket Ordusu'nun faaliyetlerine katıldı. Bu harekât sırasında Mustafa Kemal ve İsmet Bey ile tanıştı.

Brest Litovsk Barış Konferansı'nda **Deniz** Kuvvetleri delegesi olarak Osmanlı'yı temsil etti. Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nda gösterdiği başarıdan ötürü "Hamidiye Kahramanı" olarak tanındı.

1918 Ekim'inde Osmanlı Devleti'nin Bahriye Nazırı olarak görev yapan Orbay, devletin çöküş belgesi olan Mondros Ateşkesi'ni hükûmet adına imzalayan kişidir.

Amasya Genelgesi'nin hazırlayıcıları arasındadır. Erzurum Kongresi'ne Mustafa Kemal'le birlikte katılmıştır. Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin Mustafa Kemal'in vekili gibi değerlendirilmiştir. Mecliste Felah-ı Vatan grubunun kurulmasına önderlik etti. Misak-ı Milli kararları sonrası tutuklanmış ve Malta'ya sürgüne gönderilmiştir. Rauf Bey, **Malta'da 20 ay** süren tutuklu kaldıktan sonra İnebolu'da Binbaşı Rawlinson'la karşılıklı değiştirildi.

Kurtuluş Savaşı sırasında 12 Temmuz 1922-4 Ağustos 1923 tarihleri arasında Türkiye'nin başvekilliğini üstlendi; İsmet Paşa ve Fevzi Paşa'dan sonra Türkiye'nin üçüncü başbakanıdır.

Lozan Anlaşması'nın imzalanmasından sonra Rauf Bey başbakanlıktan istifa etti. Cumhuriyet'in ilanı ve Halifeliğin kaldırılmasından sonra Mustafa Kemal'le ayrışmaya başlamıştır. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurucularındadır. İzmir Suikastı davasında idamla yargılanmış, on yıla mahkûm edilmiştir.

1939'da politikaya dönen Orbay, Kastamonu mebusluğu ve Londra büyükelçiliği yapmıştır.

Rauf Orbay'ın Hatıraları, Cehennem Değirmeni - Siyasi Hatıralarım adıyla yayınlanmıştır.

Refet(Bele) Bey

İttihat ve Terakki Cemiyeti üyesi oldu. İttihat ve Terakki'nin kurucularından Talat Paşa'nın en yakın arkadaşlarından.

31 Mart İsyanı'ndan sonra toplanan İttihat ve Terakki Kongresi'nde cemiyetin siyasi parti haline gelmesi ve askerinin politikadan çekilmesi gerektiğini savunan Mustafa Kemal'i destekledi.

İstanbul'da Milli Mücadele ile ilgili toplantılarda değişik alternatifler çıkmasına rağmen Anadolu'daki gücün başına Mustafa Kemal Paşa'nın geçmesini önerip ısrar eden kişidir.

19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa ile **Samsun'a çıkarak Paşa'nın yakın çalışma arkadaşları arasına girdi.**

Amasya Genelgesi'nin hazırlayıcıları arasındadır.

Mustafa Kemal Erzurum'a giderken Sivas Kongresi hazırlıklarını yapsın diye Refet Beyi Sivas'ta bırakmıştır.

Gediz Muharebesinden sonra Batı Cephesi ikiye ayrıldığında Güney bölümünün başına atandı ve Nazilli Komutanı Servet Bey" kod adı ile Nazilli'ye yerleşti.

İçişleri ve Milli Savunma Bakanlıkları görevlerinde bulundu. Bakanlıktan ayrıldıktan sonra Hilâl-i Ahmer (Türk Kızılay Derneği) Başkanlığı'nı üstlendi.

Mudanya Ateşkesi gereği Trakya topraklarının teslimi yapılırken Türkiye'yi temsil edecek kişi olarak Mustafa Kemal'in isteği ile Refet Paşa görevlendirildi. Kurtuluş Savaşı'nı sonlandıran Mudanya Ateşkesi'nin imzalanmasından sonra Ankara Hükümeti'nin İstanbul'daki temsilcisi sıfatıyla Saltanatın kaldırıldığını Sultan Vahdettin'e tebliğ eden kişidir.

4 Kasım 1922'de İstanbul'un idaresine TBMM namına el koyan, Vahdettin'in İstanbul'dan ayrılışından sonra Abdülmecid Efendi ile görüşen ve TBMM tarafından halife seçilmesi üzerine ona uyması gereken şartları tebliğ eden kişidir. Halife Abdülmecid'e aşırı

saygı göstermesi ve **Konya adında bir at** hediye etmesi Mustafa Kemal'i rahatsız etti. Bu olaydan hemen sonra İstanbul'daki görevine son verildi.

Cumhuriyet döneminde Mustafa Kemal Paşa ile görüş ayrılıklarına düşmüştür. Türkiye'nin ilk muhalefet partisi olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurucuları arasında yer almıştır. İzmir suikastı sanıklarındandır. Suikast girişimi nedeniyle yargılanıp beraat etmiştir.

Terakkiperver Cumhuriyet Halk Fırkası'nın kurucularından olup Mustafa Kemal Atatürk'ün sağlığında tekrar milletvekili olabilen iki kişiden biridir (diğeri Ali Fuat Paşa).

Birleşmiş Milletler Ortadoğu Filistin Mültecilerine Yardım ve Bayındırlık Ajansı Türkiye Delegeliğine atandı. 1950 - 1961 tarihinde bu görevde kaldı. Lübnan'da "El Pasha" lakabı ile tanındı.

Kazım Karabekir Paşa

İttihat ve Terakki İstanbul örgütünün kurulmasında görev aldı.

Çanakkale Cephesi'ndeki başarılarından dolayı "Alçıtepe Kahramanı" namıyla tanınır

2 Mart 1919 tarihinde Erzurum'daki 15. Kolordu Komutanlığı'na atandı. İstiklal Savaşı'nı başlatan komutanların arasında ilk Anadolu'ya geçen oldu. 19 Nisan 1919'da Trabzon'a geldi Mustafa Kemal Paşa'yı tutuklamasını emreden telgrafa rağmen "**Ben ve kolordum emrinizdedir Paşam!**" diyerek destek ve moral verdi. Erzurum Kongresi'nin düzenlenebilmesi için büyük gayret gösterdi ve askeri güvenliği sağladı.

Sarıkamış, Kars, Ardahan, Artvin ve Batum'u Eylül 1920'de kurtarıp, Türkiye'nin doğu sınırlarında Misak-ı Milli'yi gerçekleştirilmesini sağladı. Ermeni ayaklanmaları ve savaşlar sırasında sahipsiz kalan 2 bini kız 6 bin yetime babalık etti. Karabekir, o gençleri eğitti ve Gürbüzler Ordusu olarak Padişah'ın ordusuna dahil etti. Bundan dolayı "Yetimler Babası" olarak da anıldı.

3 Aralık 1920 tarihinde Ermenistan ile Gümrü Antlaşmasını imzaladı. Sovyet Rusya ve Kafkasya hükümetleriyle Kars Antlaşması görüşmelerini yürüttü.

İstiklal Marşı yazım yarışmasına yazdığı bir şiirle katılmıştır.

7 Şubat 1923 tarihinde Türkiye'de **ilk defa toplanan İzmir İktisat Kongresine başkanlık yaptı.**

17 Kasım'da Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurucuları arasında yer aldı ve bir süre sonra da bu partinin genel başkanı oldu.

1926'da Mustafa Kemal'e düzenlenen İzmir suikastı girişimi ile ilgili olarak tutuklandı ve İstiklal Mahkemesi'nde idam ile yargılandığı da beraat etti.

1946 tarihinde yapılan TBMM başkanlık seçimlerinde **Meclis Başkanı** seçildi.

2010 yılın başında dönemin Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ Kâzım Karabekir'in ölüm yıl dönümünü ilk kez andı.

Önemli Eserleri : *İstiklal Harbimiz* , *Paşaların Kavgası*

Ali Fuat(Cebesoy) Paşa

Mustafa Kemal Atatürk ile Harp Okulu **yıllarında sınıf arkadaşı idi.** Bu nedenle bazen hafta sonları Mustafa Kemal Ali Fuat Paşalara gelirdi.

Ali Fuat Paşa komutasında Ankara'daki 20.Kolordu 1919 yılında Anadolu işgal edilirken Anadolu'da bağımsız iki kolordudan biriydi. (Diğeri Kazım Karabekir'in 15. Kolordusu)

Amasya Genelgesi'nin hazırlayıcıları arasındadır.

Sivas Kongresi sonrasında, Batı Cephesi Umum Kuva-yi Milliye komutanı olarak görevlendirildi. Gediz Muharebesinden sonra Batı Cephesi komutanlığından alındı.

Kurtuluş Savaşı yıllarında üstlendiği Moskova Büyükelçiliği görevini yürüttü.16 Mart 1921 tarihinde TBMM elçisi olarak Sovyetler Birliği ile Türkiye'nin kuzeydoğu sınırlarını belirleyen Moskova Antlaşması'nı imzaladı;

1922 yılında TBMM Başkanlığını yaptı.

Türkiye'nin ilk muhalefet partisi olan Fırkasının kurucularından birisi oldu. İzmir Suikastı sanığı olarak Orgeneral rütbesindeyken İstiklal Mahkemeleri tarafından yargılandı.

1931'de siyasete dönerek TBMM başkanlığı görevini üstlendi. (Fırkasının kurucularından olup Atatürk'ün sağlığında milletvekili olan İki kişiden biri) diğeri Refet Bey

Önemli Eserleri : Moskova Hatıraları, Mektep Arkadaşım Atatürk

İsmet İnönü

I. Dünya Savaşı sırasında Kafkas Cephesi'nde Kolordu Komutanı olarak, Mustafa Kemal Paşa ile birlikte çalıştı.

Filistin Cephesi'ne atandı. Bu sırada 7. Ordu'nun komutanlığını üstlenen Mustafa Kemal Paşa ile yeniden yakın ilişki içinde oldu. Ancak Megiddo Muharebesi (Nablus Yenilgisi) sırasında yaralanınca İstanbul'a gönderildi.

İlk kez 8 Ocak 1920 tarihinde Ankara'ya gitti sonra İstanbul'a dönmüşse de 9 Nisan 1920 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'nın çağrısı üzerine tekrar Ankara'ya döndü ve İstanbul ile bütün resmî bağlarını kopardı.

I. ve II. İnönü Savaşları ile Kütahya Eskişehir Savaşlarında Batı Cephesi komutanlığı yapmıştır. Kütahya-Eskişehir Muharebeleri'nde aldığı yenilgi üzerine TBMM tarafından Genelkurmay Başkanlığı görevinden azledildi.

Mudanya ve Lozan Antlaşması'nı imzalamıştır. Cumhuriyetin ilanından sonraki Türkiye'nin ilk başbakanıdır.

6 Mart 1925 tarihinde Takrir-i Sükun Kanunu'nu yürürlüğe sokarak İstiklâl Mahkemeleri'nin tekrar kurulmasını gerçekleştirdi.

Birçok defa başbakanlık görevini üstlenmiştir. 1925-1937 yılları arasında 12 yıllık kesintisiz başbakanlık süresi olmakla birlikte, toplam 17 yıl 11ay ile Türkiye'de cumhuriyet tarihinin en uzun süreli başbakanlık yapmış kişisidir.

CHP Kurultayı tarafından kendisine "*Milli Şef*" unvanı verilmiştir. Atatürk'ün ölümünden sonra CHP Genel Başkanlığı ve Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir.

II.Dünya Savaşı sırasında Cumhurbaşkanlığını yürüterek ülkeyi savaş dışında tutmayı başarmıştır.

Ayrıca cumhurbaşkanlığı döneminde müziğe özel yeteneği olan küçük yaştaki çocukların bu konuda iyi bir eğitim almasını sağlamak için çıkardığı Harika Çocuklar Yasası ile İdil Biret ve Suna Kan gibi sanatçıların yetişmesinde önemli rolü olmuştur

1973'te Pembe Köşk'te vefat etti. Devlet töreni ile Anıtkabir'de toprağa verildi.

Ali Fethi(Okyar)

1913'te Sofya Elçisi oldu. Aynı dönemde askeri ataşe olarak Sofya'da bulunan Mustafa Kemal'le dostluğu burada pekişti. 1918 tarihinde İstanbul'da Mustafa Kemal ile birlikte Minber gazetesini çıkardı. Yaşamı boyunca Mustafa Kemal Atatürk'ün en yakın kişisel arkadaşlarından biri olmuştur. Siyasi kariyeri boyunca Mustafa Kemal'e ters düşmemeyi başardı.

Cumhuriyetin ilanından sonra ilk TBMM başkanlığı yapmıştır.

1924-25 yılları arasında Başbakanlık yapmış ancak Şeyh Said İsyanından sonra başbakanlıktan istifa etmiştir.

Atatürk'ün talimatıyla kurulan muhalefet partisi Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı yönetmiştir.

1934'te Londra Büyükelçiliğine atandı. İkinci Dünya Savaşı öncesinde Türkiye ile İngiltere arasında gerçekleşen diplomatik ve askeri yakınlaşmada önemli bir rol oynadı; Montreux Antlaşması'nın mimarları arasında bulundu. 1937 yılında Trakya Manevraları'na katılarak yabancı heyetlere eşlik etti.

Fevzi Paşa(Çakmak)

Türkiye'nin Mustafa Kemal Atatürk'ten sonraki ikinci mareşali, ilk Milli Savunma Bakanı ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Cumhuriyet dönemindeki ilk genelkurmay başkanıdır

I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale, Kafkas ve Suriye cephelerinde savaştı

Osmanlı Harbiye Nazırlığı sırasında Anadolu'daki milli kurtuluş hareketine silah ve cephane gönderilmesini kolaylaştırıcı bir tutum izledi. Fevzi Paşa, 27 Nisan 1920'de Ankara'ya geçti. İstasyonda Mustafa Kemal Paşa tarafından törenle karşılandı.

1920'de Milli Müdafaa Vekilliğine (Milli Savunma Bakanlığı) getirildi. 1921'de Mustafa Kemal Paşa'nın İcra Vekilleri Heyeti Reisliğinden ayrılması üzerine, Milli Müdafaa Vekilliği üzerinde kalmak kaydıyla İcra Vekilleri Heyeti Reisliğini (Başbakanlık) de üstlendi.

Kütahya-Eskişehir Muharebeleri'nde İsmet Paşa komutasındaki Batı Cephesi ordularının mağlup olup Yunanların Kütahya, Afyonkarahisar ve Eskişehir'i ele geçirmelerinden sonra İsmet Paşa'nın (İnönü) yerine TBMM tarafından Genelkurmay Başkanlığı görevine de getirildi. 3 Ağustos 1921'de Başvekillik, Milli Müdafaa Vekilliği ve Erkan-ı Harbiye Reisliği (Genelkurmay Başkanlığı) görevlerini hep birlikte yürütmeye başladı ve Sakarya Savaşı sırasında TBMM Reisi ve Başkomutan Mustafa Kemal Paşa ile birlikte bizzat cephede hareketi yönetti.

Büyük Taarruz'un askeri planlarını hazırladı. Zafere sonuçlanan bu savaş sonunda Mustafa Kemal Paşa'nın tavsiyesi üzerine TBMM tarafından Müşirliğe (Mareşal) terfi ettirildi.

Cumhuriyet'in ilanından sonra milletvekilliğinden istifa ederek 23 yıl Genelkurmay Başkanlığı yaparak **Cumhuriyet tarihinde en uzun süre Genelkurmay Başkanlığı yapan kişi olmuştur.**

1946 seçimlerinde Demokrat Parti listesinden bağımsız aday olarak TBMM'de İstanbul Milletvekili seçildi. Demokrat Parti genel başkanı Celal Bayar'ın dönemin Cumhurbaşkanı'nın demokratik seçimlere izin vermesi için söylediği "Devr-i Sabık yaratmayacağız" (yani iktidara geldikten sonra yapılan yanlışların ve yolsuzlukların hesabını sormayacağız) demesinden sonra partisinden istifa ederek, 1948'de Osman Bölükbaşı ile birlikte Millet Partisi'nin kurucu üyeleri arasında yer aldı.

Celal Bayar

Cumhuriyet döneminde Ekonomi Bakanı, Mustafa Kemal Atatürk'ün son başbakanı ve 1950-1960 arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin üçüncü ve asker kökenli olmayan ilk cumhurbaşkanı olarak görev yapmıştır.

1907'de İttihat ve Terakki'nin Bursa'daki gizli kolu olan "Küme" adlı örgüte girdi. Celal Bayar'ın, spor yapan Altaylı gençleri İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katmak için 1914 yılında Altay takımını fiilen kurdu. **Galip Hoca** takma adıyla, zeybek ve köy hocası kılığında köyleri dolaşarak işgale karşı propaganda yaptı. Denizli cephesinde Demirci Mehmet Efe'ye danışman oldu. Balıkesir Kongresi kararıyla Akhisar cephesi alay komutanlığına getirildi.

Çerkez Ethem ile TBMM arasında arabuluculuk yapmakla görevlendirilen kurula üye seçildi, Ethem ile görüşmeler yaptı. Mustafa Kemal Paşa'nın direktifleriyle Yeşil Ordu ve resmî Türkiye Komünist Fırkası'nın yöneticileri arasında yer aldı.

1924'te ulusal ekonomi de belirleyici bir rol oynayan Türkiye İş Bankası'nı kurdu ve 1932'ye kadar genel müdürlüğüne yaptı.

Aşarın kaldırıldığı, toprak dağıtımına gidildiği, Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarıldığı, demiryolu yapımının hızlandırıldığı ve T.C. Merkez Bankası'nın kurulduğu bu dönemde, ekonomi politikasının temel özelliği devlet desteğiyle bir tür kapitalizm oluşturma düşüncesi idi. 1929 Ekonomik Bunalımı'nın etkileri, "liberal" denen bu politikanın yerini devletçiliğe bırakmasına yol açtı. Bu politikalar sırasında Celal Bayar Ekonomi(iktisat) Bakanı idi.

Dörtlü Tahrir'i denen Fuat Köprülü, Adnan Menderes ve Refik Koraltan'la birlikte CHP'den istifa ederek 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi (DP) kurdu ve partinin genel başkanlığına seçildi. 1950 Seçimlerinden başarı ile çıkan DP iktidarı sonucunda 1950 yılında cumhurbaşkanı seçilmiştir.